

مبانی بانکداری با رویکرد ریسک

جلد اول

ناشر: پایت، پشتیبانی معنوی انجمن مهندسی مالی ایران

مؤلفان:

دکتر فریدون روی‌نمای رودپشتی

(استاد و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی علوم و تحقیقات)

سجاد جبارلی

(دانشجوی دکترای مدیریت مالی دانشکده آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات)

وحید محمدی

(دانشجوی دکترای مدیریت مالی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز)

تهران-۱۳۹۵

انتشارات نورا

سرشناسه	: رهنمای رودپشتی، فریدون، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: مبانی بانکداری با رویکرد ریسک / نویسندگان فریدون رهنمای رودپشتی، سجاد جلالی، وحید محمدی.
مشخصات نشر	: تهران: نورا، ۱۳۹۵ -
مشخصات ظاهری	: ج: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۲۲۵۰۰۰ ریال؛ ج: ۴۱-۴۵-۶۶۴۵-۶۰-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: بانک و بانکداری
شناسه افزوده	: جلالی، سجاد، ۱۳۶۵ -
شناسه اثر	: محمدی، وحید، ۱۳۶۹ -
رده بندی کلاس	: HG ۱۳۹۵۱۶۰۱/۹م۲
رده بندی دیو	: ۱/۳۳۲
شماره کتابشناسی	: ۴۲۱۸۵۴۶

مبانی بانکداری با رویکرد ریسک - جلد اول

نویسندگان: دکتر فریدون رهنمای رودپشتی، سجاد جلالی - وحید محمدی
ناشر: نورا

نوبت چاپ: اول بهار ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۲۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۴۵-۴۰-۷

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

مرکز پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید بن بست مبین پلاک ۲

تلفن: ۶۶۴۹۱۲۰۸

فهرست مطالب

۱۳	پیش درآمد انجمن مهندسی مالی ایران
۱۵	پیش گفتار

فصل اول: تاریخچه صنعت بانکداری

۱۹	مقدمه
۲۱	بانک محور یا بازار محور
۲۴	بازاری مالی
۲۵	طبقه بندی بازارهای مالی
۲۷	نهادهای مالی
۲۸	بازارهای مالی
۳۰	تاریخچه بانکداری
۳۴	پیشینه بانکداری در ایران
۳۹	عملیات و وظایف بانک ملی ایران
۴۰	تحوالات بانکداری در ایران
۴۲	قانون ملی شدن بانکها
۴۳	ارکان بانکها
۴۶	ادغام بانکها
۵۲	فرصت‌های حاصل از ایجاد بانکهای خصوصی
۵۳	تهدیدهای حاصل از ایجاد بانکهای خصوصی
۵۴	اهداف نظام اعتباری
۵۶	بانک مرکزی و نظام پولی
۶۲	پرسش‌های فصل

فصل دوم: روندهای کلی در بانکداری داخلی و بین‌المللی

۶۴	مقدمه
۶۹	نوآوری‌های مالی
۷۲	جهانی شدن
۷۴	سودآوری

فصل سوم: ساختار بانک های تجاری

۹۱	تجهیز منابع بانکها در ایران
۹۲	تخصیص منابع بانکها در ایران
۹۹	طبقه بندی ابزارهای بانکی
۱۰۲	پرسش های فصل

فصل چهارم: نظام های بانکداری

۱۰۳	مقدمه
۱۰۶	انواع نظام های بانکداری
۱۰۷	بانکداری متعارف یا سنتی
۱۱۰	بانکداری اسلامی
۱۱۳	ابزارهای نوین در بانکداری اسلامی
۱۳۵	مقایسه تطبیقی تجهیز سرمایه در بانکداری بدون ربا و متعارف
۱۳۶	مقایسه تطبیقی تخصیص سرمایه در بانکداری بدون ربا و متعارف
۱۳۷	مقایسه تطبیقی مدیریت ریسک ها در بانکداری بدون ربا و متعارف
۱۴۱	پرسش های فصل

فصل پنجم: مدل های بانکداری

۱۴۵	بانکداری تجاری
۱۵۰	بانکداری خرد
۱۵۱	بانکداری شرکتی
۱۵۲	بانکداری اختصاصی
۱۵۹	بانکداری پس انداز
۱۶۱	بانکداری محدود
۱۶۳	بانکداری سرمایه گذاری
۱۶۳	بانکداری توسعه ای
۱۶۶	بانکداری بین المللی
۱۶۸	بانکداری جامع
۱۷۴	ضمیمه ۱: بانکداری اختصاصی در CITI BANK
۱۷۸	ضمیمه ۲: بانکداری اختصاصی در دوپچه بانک آلمان
۱۸۱	ضمیمه ۳: بانکداری اختصاصی در بانک HSBC

۱۸۶	پرسش‌های فصل
-----	--------------

فصل ششم: بانکداری شرکتی

۱۸۹	مقدمه
۱۹۶	مقایسه‌ی ویژگی‌های بانکداری خرد و شرکتی
۱۹۷	ضرورت توسعه‌ی تفکر بانکداری شرکتی
۲۰۰	بانکداری شرکتی چیست؟
۲۰۱	بانکداری شرکتی از مناظر مختلف
۲۰۹	وضعیت بانکداری شرکتی در ایران و جهان
۲۱۵	رابطه بانکداری شرکتی با مشتریان شرکتی
۲۱۵	شاخص‌های محصولات و خدمات بانکداری شرکتی
۲۱۸	طراحی محصول
۲۱۸	طراحی خدمات
۲۲۲	طبقه‌بندی خدمات محصول بانکداری شرکتی براساس کاربرد
۲۲۴	بانکداری شرکتی و تأمین مالی
۲۲۷	پرسش‌های فصل

فصل هفتم: بانکداری سرمایه‌گذاری

۲۳۱	مقدمه
۲۳۲	ماهیت بانکداری سرمایه‌گذاری
۲۳۶	طبقه‌بندی بانک‌های سرمایه‌گذاری
۲۳۸	تشکیل بانک سرمایه‌گذاری
۲۳۸	ساختار بانک‌های سرمایه‌گذاری
۲۳۹	مقایسه‌ی ویژگی‌های بانک‌های تجاری و سرمایه‌گذاری
۲۴۰	کارکردهای بانک سرمایه‌گذاری
۲۴۰	ریسک‌های بانکداری سرمایه‌گذاری
۲۴۱	نقش بانک‌های سرمایه‌گذاری در اقتصاد
۲۴۲	مؤسسات تأمین سرمایه در ایران
۲۴۷	خدمات بانک‌های سرمایه‌گذاری
۲۵۰	اطلاعات گنجانده شده در بیانیه ثبت
۲۵۴	کارکرد اجرایی بانک‌های سرمایه‌گذاری

۲۵۵	ادغام و تملک شرکت ها
۲۵۸	مشارکت در طرح های جدید و پرمخاطره
۲۶۰	معاملات اوراق بهادار
۲۶۱	ارائه خدمات مشاوره و مدیریت پرتفوی
۲۶۲	تحقیقات
۲۶۳	نقش بانک های سرمایه گذاری در خصوصی سازی بنگاه های اقتصادی دولتی
۲۶۵	پرسش های فصل

فصل هشتم: بانکداری بین المللی

۲۶۹	مقدمه
۲۷۰	انواع سازمان بانکداری بین المللی
۲۷۵	مقررات بانکداری بین المللی
۲۷۶	فعالیت بانک های ایالات متحده آمریکا در خارج از کشور
۲۷۸	قانون بانکداری بین المللی ۱۹۷۸
۲۷۸	قانون ارتقای نظارت بر بانک های خارجی
۲۷۹	مقررات سرمایه جدید در بانک های معتبر
۲۸۱	خدمات بانکی در بازارهای بین المللی
۲۸۱	بازاریابی و ارائه خدمات ارزی به مشتریان
۲۸۳	خدمات پوششی در برابر زبان ارز
۲۹۰	اعطای وام های کوتاه مدت و بلندمدت و ضمانت های اعتبار
۲۹۰	تسهیلات انتشار اسناد قرضه
۲۹۱	اوراق یورویی
۲۹۱	انتشار و مدیریت رسید سپرده
۲۹۳	عرضه ابزارهای پرداخت و پس انداز به مشتریان بین المللی
۲۹۵	حفاظت از مشتری در برابر ریسک نرخ بهره
۲۹۶	معاملات آتی و اختیاری
۲۹۷	چالش های بانک های بین المللی در بازارهای خارجی
۲۹۷	افزایش استفاده مشتریان از بازارهای اوراق بهادار برای تجهیز منابع مالی
۲۹۸	روش های بهینه ارزیابی ریسک های وام بین المللی
۲۹۹	سیستم های ارزیابی ریسک وام های بین المللی

۳۰۱	مقررات زدایی و توافق‌های بین‌المللی و ایجاد فرصت‌های جدید
۳۰۳	فرصت‌های جدید در اروپا و آسیا
۳۰۵	آینده بانکداری و خدمات مالی
۳۰۶	همگرایی
۳۰۷	تجمع
۳۱۱	پرسش‌های فصل

فصل نهم: مدیریت دارایی و بدهی

۳۱۳	مقدمه
۳۱۷	ریسک نرخ بهره
۳۲۱	منابع ریسک نرخ بهره
۳۲۵	دیدگاه هیئت مدیره و مدیرعامل در زمینه‌ی ریسک نرخ بهره
۳۲۵	فرایند مؤثر مدیریت ریسک نرخ بهره
۳۲۷	اندازه‌گیری ریسک
۳۲۷	راهبردهای مدیریت در جهت کنترل ریسک نرخ بهره‌ی اقلام ترازنامه‌ای
۳۲۷	سیاست ریسک نرخ بهره
۳۲۸	گزارش شکاف نرخ بهره
۳۲۹	گزارش شکاف نرخ بهره مبتنی بر دیرش
۳۲۹	قیمت‌گذاری انتقالی
۳۳۰	قیمت‌گذاری انتقالی انطباقی
۳۳۱	قوانین کلی برای قیمت‌گذاری انتقالی وجوه انطباقی
۳۳۵	قیمت‌گذاری انتقالی برای ابزارهای مالی بدون سررسید معین
۳۳۵	مدل‌های سنجش ریسک نرخ بهره
۳۳۶	تجزیه و تحلیل حساسیت درآمد بهره‌ی خالص
۳۳۷	مدل‌های شبیه‌سازی NII
۳۳۸	تحلیل حساسیت ارزش خالص پرتفوی
۳۳۸	تحلیل حساسیت NPV
۳۴۱	ارتباط بین NPV و NII
۳۴۵	کاربرد روش‌های شبیه‌سازی در مدیریت دارایی - بدهی
۳۴۷	نسبت‌های مالی در مدیریت دارایی - بدهی

۳۵۶	سنجش موقعیت ریسک نرخ بهره
۳۵۷	مدل شکاف
۳۷۷	ضمیمه ۱: ساختار زمانی نرخ های سود
۳۸۲	ضمیمه ۲: نرخهای آتی
۳۸۵	مدل شکاف دیرش
۳۹۵	برآورد شکاف دیرش
۳۹۸	کاربرد دیرش برای بانک ها
۴۰۴	ضمیمه ۳: انتقال موازی سررسیدها
۴۱۱	مدلهای مبتنی بر ترسیم جریان وجوه نقد
۴۱۵	روشهایی بر اساس فواید گسسته
۴۲۰	دسته بندی
۴۲۷	ضمیمه ۴: برآورد منحصر با کوین
۴۳۵	پرسش های فصل
۴۴۲	منابع

پیش گفتار

امروزه کارشناسان مالی، پیشرفت بخش مالی را نمودی از توسعه‌ی کل اقتصاد می‌دانند. اهمیت و جایگاه بخش مالی به نحوی است که عده‌ای از اقتصاددانان توسعه، تفاوت جوامع توسعه‌یافته و توسعه‌نیافته را نه در تفاوت فناوری، بلکه در توسعه‌ی بخش مالی آن‌ها می‌دانند. نظام مالی هر کشور، نقش بسیار مهمی در سلامت، رشد و موفقیت اقتصاد آن کشور دارد. نهادهای مالی، شامل بانک‌ها و موسسات مالی به عنوان نهادهای واسطه‌ای، نقش موثری در تجهیز و تخصیص منابع مالی ایفا می‌کنند. هر کشوری که دارای سیستم مالی پیشرفته‌تری باشد، می‌تواند ثبات مالی خود را در سطح ملی و بین‌المللی حفظ کند.

بانکداری در جهان به هنگامی آغاز گردید که دادوستد و مبادله کالا (غیر از مبادلات جنس به جنس) بین مردم شروع و حتی با گسترش تجارت، پیش از آنکه پول به مفهوم جدید مورد استفاده قرار گیرد نیاز به خدمت موسسات بانکی محسوس تر گشت و احتیاج به یک وسیله پرداخت و سنجش ارزشها و بالاخص، محدود کردن مطالبات از مشتریان دور و نزدیک با وجود خطرات ناشی از نقل و انتقال پول ایجاب می‌کرد که این فعل و انفعال توسط موسساتی به نام بانک انجام می‌گیرد.

امروزه بانکها در همه زمینه‌های زندگی اقتصادی نفوذ کرده و با توجه به اینکه بخش مهمی از عرضه پول به شکل سپرده‌های جاری می‌باشد، لذا بانک نقش قابل توجهی در اقتصاد داشته و موجبات توسعه تجارت و پیشرفت اجتماعی را فراهم می‌سازند و نیز فرصت‌های شغلی برای دانشجویان ایجاد نموده است. در این کتاب بر مباحث کاربردی حوزه بانکداری با رویکرد ریسک متمرکز شده ایم که در قالب دو جلد ارائه می‌گردد. سعی گردیده در تهیه محتوای کتاب از اطلاعات به روز، متنوع و بین‌المللی استفاده شود. تلاش شده است در کتاب حاضر سرفصل‌های مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در خصوص درس «مبانی بانکداری و مدیریت بانک» که ارزش سه واحد در مقطع کارشناسی مدیریت مالی دارد [با تمرکز بر شناخت ریسک و مبانی آن در بانکداری رعایت شود. علاوه بر آن یکی از گرایش‌های تخصصی رشته دکتری مالی، بانکداری است که مدیریت ریسک، به عنوان موضوع بسیار با اهمیت و ضروری مدیریت بانکداری است.

جلد اول کتاب شامل ۹ فصل می‌باشد، در فصل اول به بیان تاریخچه صنعت بانکداری پرداخته‌ایم. در فصل دوم به روندهای داخلی و بین‌المللی بانکداری پرداخته‌ایم در فصل سوم ساختار بانک‌های تجاری را تشریح کرده‌ایم. فصل چهارم نظام‌های بانکداری که شامل بانکداری اسلامی و متعارف را ذکر نموده‌ایم. در فصل پنجم، به بیان انواع مدل‌های بانکداری پرداخته‌ایم. فصل ششم، هفتم و هشتم به ترتیب به تشریح جزئیات بانکداری شرکتی، بانکداری سرمایه‌گذاری و بانکداری بین‌الملل با تمرکز بر مباحث ریسک در این حوزه‌ها مختص یافته است و در نهایت در فصل پایانی جلد اول به موضوع مهم مدیریت دارایی - هجی در بانکداری اختصاص یافته است.

هدف اصلی کتاب حاضر، تبیین جامع و کامل مباحث نظری به زبانی روان جهت استفاده‌ی دانشجویان مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی محققین و کارشناسان امور بانکی است. منابع اصلی این کتاب عمدتاً ترجمه و تألیف کتاب‌هایی است که در این حوزه به چاپ رسیده است.

در پایان ضمن تشکر از همکاران گاه اساتید و دانشجویانی که ما را در تهیه این کتاب کمک نمودند بویژه دانشجویان دانشکده علوم مالی دانشگاه خوارزمی، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، هم‌چنین انجمن مهندسی مالی ایران و انتشارات محترم نور، از کلیه صاحب نظران و خوانندگان دعوت می‌نماییم که پیشنهادات اصلاحی خود را پیرامون این کتاب، به آدرس ایمیل: sajjad.finance90@gmail.com و ارسال آن به Rahnama.Roodposhti@gmail.com ارسال نمایند.

فره‌نمای رودپشتی

سجاد جلالی

وحید محمدی